

کیفرهای جایگزین زندان، در حقوق فرانسه

حسن کاشفی و محسن خالصی

دانشجویان دوره دکتری حقوق جزای دانشگاه پاریس

مقدمه

عناوین مجازاتهای جایگزین در حقوق جزای فرانسه عبارتند از:

جایگزینهای حبس^(۱)، جانشینهای حبس^(۲)، جانشینهای مجازات حبس^(۳)، مجازاتهای جایگزین جزای نقدی^(۴)، جایگزینهای مجازات حبس^(۵).
به یک بیان ساده می توان کیفرهای جایگزین را این گونه تعریف کرد. «اقدامهایی که قانونگذار در اختیار قاضی می گذارد می توانند جایگزین مجازات اصلی باشد، (ماهیت آن خواه حبس یا جزای نقدی) و اهمیت آن خواه جنبه ای (DELit) یا خلاف (CONTRAVENTION) باشد.

این گونه اقدامها از نظامهای انگلیسی - آمریکایی دهه ۶۰ میلادی الهام گرفته اند.

دلیل توسل به این گونه اقدامها را می توان این گونه خلاصه نمود:

- از یک سو بر مبنای طرح جرم شناختی، تئوریهای بازپروری اجتماعی^(۶) و شخصی کردن مجازاتها^(۷) مستلزم به کارگیری این اقدامها هستند و علاوه بر این، آثار طرد کننده اجتماعی^(۸) و مخرب^(۹) محیط زندان^(۱۰) این امر را به خوبی توجیه می نماید.

- از سوی دیگر بر مبنای طرح اقتصادی و تورم جمعیتی زندان^(۱۱)، هزینه های حبس برای جامعه به شدت نگران کننده است - در این رابطه آماري وجود دارد که علی رغم قدمتش، هنوز معنادار است:

«در سال ۱۹۸۳ در فرانسه بهای ساخت یک مکان بازداشت ۴۰۰/۰۰۰ فرانک و بهای نگهداری یک بازداشتی در حدود ۱۲۰ فرانک در روز تخمین زده شده است»^(۱۲).

هم چنین، کمیته وزرای دولتهای عضو شورای اروپا^(۱۳) در سال ۱۹۷۷ بر ضرورت چنین اقدامهایی تأکید کردند.

در فرانسه، قانون ۱۱ ژوئیه ۱۹۷۵ اولین نسل جایگزینها را ابلاغ نمود. این جایگزینها شامل چهار گروه بودند:

الف - مجازات تبعی^(۱۴) یا تکمیلی^(۱۵) (ماده ۱-۴۳ قانون جزای قدیم).
ب - ممنوعیت از اجرای فعالیت حرفه ای یا اجتماعی^(۱۶) که ارتکاب جرم را تسهیل کرده است (ماده ۲-۴۳ قانون جزای قدیم).

ج - تعلیق گواهینامه رانندگی^(۱۷)، مصادره^(۱۸) یا ممنوعیت از رانندگی^(۱۹) برخی از وسایل نقلیه، لغو پروانه شکار^(۲۰)، مصادره یا ممنوعیت از نگهداری یا حمل برخی از سلاحها (ماده ۳-۴۳ قانون جزای قدیم).

د- مصادره و ویژه مقرر در ماده ۱۱ قانون جزای قدیم (ماده ۴-۴۳ قانون جزای قدیم).

گاهی اقدامهای فوق الذکر جانشین جزای نقدی نیز شده اند.

قانون ۱۰ ژوئن ۱۹۸۳ نیز دومین نسل جایگزینها را ابداع نمود که شامل سه گروه اقدامهای زیر بودند:

الف - کار عام‌المنفعه (ماده ۱-۳-۴۳ قانون جزای قدیم) ماده ۸-۱۳۱ قانون جزای فعلی، به عنوان کیفر خدماتی^(۲۱).

ب - جزای نقدی روزانه^(۲۲) (ماده ۸-۴۳ قانون جزای قدیم) ماده ۳-۱۳۱ قانون جزای فعلی.

ج - متوقف ساختن^(۲۳) وسایل نقلیه متعلق به محکوم علیه (ماده ۳-۴۳، بند ۳ مکرر قانون جزای قدیم).

در هنگام تصویب قانون جزای جدید فرانسه کاربرد دو واژه «جانشین» (substitutivo) و «جایگزین» (aLternative) مباحث زیادی را به وجود آورد، که دکتربین این مباحث را دوباره دنبال کرد. قابل ذکر است که دو کلمه جانشین یا جایگزین هیچ کدام در متن قانون کیفری فرانسه به کار نرفته‌اند.

ما در چهار گفتار فقط به مجازاتهای جایگزین از نوع جنحه‌ای اشاره می‌کنیم؛ جهت اطلاع می‌توان دربارهٔ مجازاتهای جایگزین از نوع خلافی به مواد ۶-۷، ۱۳۱-۱۳۱ و ۸-۱۳۱ قانون جزای جدید فرانسه رجوع کرد.

گفتار اول

جزای نقدی روزانه

الف - ماهیت حقوقی^(۲۴)

قانون کیفری فرانسه در ماده ۵-۱۳۱ مقرر داشته است: «هنگامی که مجازات یک (جرم) جنحه، حبس باشد، مرجع قضایی می‌تواند حکم کند که محکوم روزانه مبلغ معینی را به عنوان جزای نقدی پرداخت کند، حداکثر جزای نقدی ۲۰۰۰ فرانک و تعداد روزها ۳۶۰ روز می‌باشد.»

مجادلات و مباحثی که در هنگام تصویب مواد ۵-۱۳۱ و ۹-۱۳۱ قانون جزای جدید ایجاد شده بود ماهیت حقوقی جزای نقدی روزانه را دچار مشکل و تردید کرده است.

دربارۀ ماهیت این مجازات چهار تفسیر وجود دارد:

۱- براساس مواد ۳-۱۳۱ و ۵-۱۳۱، جزای نقدی روزانه جایگزین حبس است.

۲- مجازات اصلی عمومی است که می‌تواند به هر نوع حبس اضافه شود، حتی اگر

جزای نقدی مقرر نشده باشد. (بخشنامه ۱۴ مه ۱۹۹۳، شماره [۴۹])

۳- جانشین جزای نقدی است زیرا نمی‌تواند توأم با آن (جزای نقدی) باشد. (بند

آخر ماده ۹-۱۳۱)

۴- مجازات دوگانه غیر قابل طبقه بندی^(۲۵) است که همزمان از مجازات جایگزین و

مجازات تکمیلی ناشی می‌شود.

به نظر می‌رسد که اولین تفسیر صحیح باشد. به نظر خانم یونسلا^(۲۶) این مجازات

ماهیت جایگزینی دارد؛ زیرا از یک طرف، قضات با توجه به اختیارات کامل خود

می‌توانند از جزای نقدی به عنوان مجازات جایگزین استفاده کنند (آنچه که احتمالاً آن را

انجام خواهند داد) و از طرف دیگر، جزای نقدی روزانه به طور صریح و مستقیم به

عنوان ضمانت اجرای هیچ جرمی مقرر نشده است.

علاوه بر این ماده ۵-۱۳۱ فقط اجازه اعمال مجازات جزای نقدی روزانه را در

صورتی می‌دهد که مجازات جرم جنجهای، حبس باشد، این امر فرضیۀ جزای نقدی

مقرر شده به تنهایی را رد می‌کند.

با این حال، ماده یک قانون راههایی را پیش بینی می‌کند که جزای نقدی روزانه

می‌تواند به عنوان مجازات تکمیلی مقرر شود.

شایان ذکر است که دیوان عالی، جزای نقدی روزانه را نوعی جزای نقدی با همان

ماهیت می‌داند.^(۲۷) و این نتیجه را نیز می‌توان گرفت که این کیفر در یک موقعیت دارای

وصف اصلی است و در موقعیتی دیگر، کیفر تکمیلی است.

ب - رژیم اعمال و اجراء

این مجازات که قابل اعمال در حق اشخاص حقوقی (ماده ۳۷-۱۳۱ قانون جزای جدید)، صغار (ماده ۴-۲۰ تصویب نامه دوم فوریه ۱۹۴۵) و جرایم نظامی - که برای آنها جزای نقدی نمی تواند جانشین حبس شود - (شعبه جنایی دیوان عالی، ۲۶ سپتامبر ۱۹۹۰) نمی باشد، بر اشخاص حقیقی طبق مفاد آن قابل اعمال است.

- نحوه محاسبه جزای نقدی روزانه

قاضی برای محاسبه این نوع مجازات دو شیوه متفاوت در اختیار دارد:

(۱) - ابتدا با توجه به شدت جرم، تعداد روز را مشخص می کند.

(۲) - سپس، با توجه به اموال و تعهدات محکوم علیه میزان جزای نقدی روزانه را تعیین می کند.

مبلغ محکومیت از حاصل ضرب عنصر اول (تعداد روز) در عنصر دوم (مبلغ روزانه جزای نقدی) حاصل می گردد. تعداد روزهای جزای نقدی روزانه نمی تواند از ۳۶۰ تجاوز کند و هم چنین مبلغ هر روز جزای نقدی محدود به ۲۰۰۰ فرانک است. حداکثر تئوریکی این مجازات محدود به ۷۲۰۰۰۰ فرانک است.

باید اشاره کرد که در نحوه محاسبه، سوابق قضایی متهم به طور مستقیم مد نظر قرار نمی گیرد. دیوان عالی در رأی اول ژوئیه ۱۹۹۷ خود بیان داشته است که قضات برای تعیین مبلغ جزای نقدی روزانه در محدودیتهای قانونی، دارای اختیار کامل هستند.

- قابلیت پرداخت^(۳۰) جزای نقدی روزانه

کل مبلغ جزای نقدی پس از اتمام مهلت مربوط به تعداد روزهای جزای نقدی روزانه قابل پرداخت است (پاراگراف اول ماده ۲۵-۱۳۱ قانون جزای جدید).

آقای رور^(۳۱) دو مانع عملی را در رابطه با جمع جزای نقدی روزانه و حبس بر می شمارد:

- اولاً ارزیابی تعهدات و اموال محکوم علیه - که همان تعهدات و اموال زمانی خواهند

بود که وی مجازات حبس خود را تمام خواهد کرد. برای تعیین مبلغ هر روز جزای نقدی روزانه، در هنگام صدور رأی دشوار به نظر می‌رسد.

- ثانیاً هیچ مقرراتی تعلیق مهلت قابلیت پرداخت جزای نقدی را در مدت اجرای مجازات حبس پیش بینی نکرده است. بنابراین مبلغ جزای نقدی در طول مدت حبس قابل پرداخت می‌شود.

- ضمانت عدم اجرای جزای نقدی روزانه

عدم پرداخت کامل یا جزئی موجب حبس محکوم علیه برای مدتی معادل نیمی از روزهای جزای نقدی روزانه پرداخت نشده می‌گردد. (پاراگراف دوم ماده ۲۵-۱۳۱ قانون جزای جدید).

البته باید توجه داشت که حقوق کیفری فرانسه در صورت عدم پرداخت جزای نقدی روزانه با یک مشکل عمده روبه رو شده است که اکنون با یک آیین نامه اجرایی از این مشکل قانونی به نوعی پرهیز می‌شود، برای مثال چنانچه شخصی به جای ۵ ماه زندان به ۳۶۰ روز جزای نقدی محکوم شود و در صورت عدم پرداخت جزای نقدی روزانه به ۶ ماه زندان محکوم شود به وضوح پیداست که یک ماه زندان بیش از محکومیت اصلی می‌باشد. (چون نصف ۳۶۰ روز ۶ ماه می‌شود)

اعمال این ضمانت اجرا به نوعی با مسأله اجبار جسمی^(۳۲) مواجه می‌شود یعنی عدم اجرای کیفر خود با کیفر زندان مواجه می‌شود به نظر برخی از نویسندگان این شباهت (زندان به دلیل عدم اجرای یک کیفر جانشین و زندان به عنوان مجازات اصلی) نباید باعث اشتباه شود زیرا کیفر جزای نقدی روزانه در ماهیت و نه در نتیجه چنین شباهتی را به ارمغان نمی‌آورد لکن حقوق کیفری فرانسه این مسأله را بدهی می‌داند که ماده ۲۷-۴۳۷ بر ضمانت عدم اجرای این مجازات اعمال می‌شود.

البته باید متذکر شد که بعد از اتمام مجازات زندان شخص محکوم هیچ گونه بدهکاری به دولت ندارد و آزاد می‌شود. برخلاف موردی که مجازات زندان تنها برای

اجبار به ادای دین باشد.

لازم به تذکر است که دیوان عالی کشور فرانسه معتقد است که جزای نقدی روزانه از نظر ماهیت مانند جزای نقدی است. بر این اساس می توان نتایج ماده ۱-۱۳۱ را به آن تسری داد (۳۳).

نکته آخر این که ماده ۵-۱۳۱ قانون کیفری فرانسه حداقل این مجازات را پیش بینی نکرده است (درست مانند تمام موادی که کیفرها را تعیین کرده اند) و موضوع را تحت الشعاع اوضاع و احوال جرم قرار داده است، با این حال عقیده حقوقدانان کیفری فرانسه این نظریه را تقویت کرده است که تعیین میزان مجازات نباید براساس معیارهای عجیب و غریب باشد.

گفتار دوم

بدل‌های پیش بینی شده در ماده ۶-۱۳۱ (کیفرهای محدود یا محروم کننده از حقوق)

الف - ماهیت حقوقی

براساس مواد ۶-۱۳۱ و ۷-۱۳۱ قانون کیفری فرانسه، این کیفرها از سویی بی قید و شرط جانشین مجازات زندان می شوند و چنانچه جزای نقدی تنها کیفر پیش بینی شده برای جرم باشد جانشین آن نیز خواهند شد، به تعبیر دیگر، این کیفرها برای تمام جرائم جنحه‌ای با هرگونه مجازات، قابل اعمال می باشند و لازم به ذکر است که این کیفرها با یکدیگر قابل جمع می باشند و هنگامی که متصف به وصف کیفر بدل می باشند با هیچ کیفر اصلی قابل جمع نیستند. ماده ۶-۱۳۱ بازده مورد را ذکر می کند که در پنج بخش قابل دسته بندی است.

- اولین بخش عبارت است از موارد ذیل:

(۱) تعلیق گواهینامه رانندگی، به مدت حداکثر پنج سال. این تعلیق می تواند براساس شیوه‌های مندرج در تصویبنامه شورای دولتی، در رانندگی خارج از فعالیت شغلی اعمال

شود.

- ۲) ممنوعیت رانندگی با برخی وسایل نقلیه به مدت حداکثر پنج سال.
- ۳) ابطال گواهینامه رانندگی با ممنوعیت صدور مجدد آن به مدت حداکثر پنج سال.
- ۴) مصادره (ضبط) یک یا تعدادی از وسایل نقلیه که به محکوم تعلق دارد.
- ۵) متوقف ساختن یک یا تعدادی از وسایل نقلیه متعلق به محکوم به مدت حداکثر یک سال بر اساس شیوه‌های مندرج در تصویب‌نامه شورای دولتی.

- دومین بخش عبارت است از موارد ذیل:

- ۱) منع از داشتن یا حمل سلاح مجاز برای مدت حداکثر پنج سال.
- ۲) مصادره (ضبط) یک یا تعدادی از سلاحهایی که محکوم مالک آن است یا در اختیار دارد.

- ۳) استرداد پروانه شکار با ممنوعیت درخواست صدور مجدد آن به مدت پنج سال.
- سومین بخش عبارت است از:

- ممنوعیت صدور چک به استثنای چکهایی که صادرکننده در وجه خود نزد بانک صادر می‌کند و نیز چکهای تأیید شده و ممنوعیت استفاده از کارتهای اعتباری به مدت حداکثر پنج سال.

- چهارمین بخش عبارت است از:

- مصادره (ضبط) اشیایی که در ارتکاب جرم به کار رفته یا به قصد استفاده در اختیار مرتکب بوده یا از ارتکاب جرم به وجود آمده‌اند. با این وجود، مصادره نمی‌تواند در جنبه مطبوعاتی مورد حکم قرار گیرد.

رویه قضایی فرانسه در خصوص مصادره آلات و ادوات به کار رفته در ارتکاب جرم واحد نیست، به موجب یک نظریه حتی ابزار آلات و ادوات متعلق به دیگری که در اختیار مجرم بوده است قابل مصادره می‌باشد، مانند ماشین کرایه‌ای که در ارتکاب جرم از آن استفاده شده است. در مقابل این نظریه در برخی موارد به صراحت قانون (در بند ۴

و ماده ۶-۱۳۱ و بند سوم ماده ۱۴-۱۳۱^(۳۴) این نظریه را مردود اعلام می‌کند. در تمام این موارد مالکیت محکوم مورد تأکید قرار گرفته است.

- پنجمین بخش عبارت است از:

ممنوعیت انجام یک فعالیت حرفه‌ای یا اجتماعی برای مدت حداکثر پنج سال. در این خصوص باید اشاره کرد که برعکس موارد سابق، وجود یک رابطه بین جرم ارتكابی و فعالیت حرفه‌ای یا اجتماعی و اثر مثبت این فعالیت بر جرم ارتكابی و سوء نیت و علم مرتکب ضروری دانسته شده است.

با این وجود به لحاظ صیانت از برخی از آزادیها (آزادی عقیده، آزادی شوراهای کارگری، کارمندی، آزادی انتخابات) قانونگذار فرانسوی اعمال بند یازده ماده ۶-۱۳۱ را بر سه مورد از فعالیتهای انتخاباتی، شوراهای کارگری (سندیکاها) و روزنامه نگاری ممنوع دانسته است.

ب - رژیم اعمال این کیفرها

تعدد و تنوع این کیفرهای جان‌نشین باعث یک نوع ابهام و صعوبت در رژیم اجرایی آنها شده است. قاضی صادر کننده حکم می‌تواند موعد اجرای حکم را معین و یا حتی محکوم را از اجرای حکم معاف نماید. البته اجرای موقت حکم^(۳۵) (موضوع ماده ۴۷۱ قانون آیین دادرسی کیفری فرانسه) نیز می‌تواند مدنظر قرار گیرد. آنچه جالب توجه است، این است که طبق ماده ۱-۷۳۴ قانون آیین کیفری فرانسه تعلیق ساده در خصوص این کیفرها قابل اعمال است. با تمام این اوضاع و احوال مسأله به قاضی اعمال کیفرها^(۳۶) سپرده خواهد شد. در عمل روشهای مختلف اجرای این کیفرها کار برنامه ریزی و کنترل مؤثر را دشوار ساخته است.

در خصوص کسی که به ممنوعیت از رانندگی محکوم شده است به جای پروانه رانندگی گواهینامه خاصی مبنی بر تعلیق آن مدرک صادر می‌شود. در خصوص توقف وسیله نقلیه بعد از هدایت به مکانی که محکوم معین خواهد کرد (توقفگاه وسایل نقلیه)

عملیات مهر و موم صورت می‌گیرد و به هزینه محکوم در آنجا تا موعد معین نگهداری می‌شود.

ضمانت اجرای کیفرهای محدود یا محروم کننده از حقوق در ماده ۴۰-۴۳۴ قانون کیفری فرانسه درج شده است براساس آن، اخلال در اجرای محکومیت باعث دو سال حبس و دویست هزار فرانک می‌شود.

گفتار سوم

کیفر خدماتی عام المنفعه (موضوع ماده ۸-۱۳۱)

الف - ماهیت حقوقی

کیفر خدماتی عام المنفعه، کار مجانی عام المنفعه به مقدار و ساعت معین با موافقت محکوم، برای یک مؤسسه، اتحادیه یا نهاد عمومی است که تحت نظارت قاضی اعمال کیفرها انجام می‌شود، کیفر خدماتی عام المنفعه در خصوص محکومی که آن را قبول نمی‌کند و یا در محکمه حضور ندارد مورد حکم واقع نمی‌شود. رییس دادگاه موظف است به محکوم اطلاع دهد که وی حق دارد انجام کار عام المنفعه را قبول نکند.

نوع کارها در تصویبنامه شورای دولتی معین شده و در هر حوزه قضایی، قاضی اعمال کیفرها باید بعد از جلب نظر مساعد دادسرا و مشورت با تشکیلات عمومی صلاحیت‌دار در امر پیشگیری از بزهکاری مانند شورای پیشگیری از جرم و خشونت (C.C.P.D)^(۳۷) فهرست کارهای عام المنفعه قابل عرضه به محکومان را تهیه کند.

در این کارها باید مقررات قوانین کار و بهداشت و... رعایت شده باشد. چنانچه محکوم در طی دوران محکومیت به اشخاص ثالث خسارت وارد سازد، دولت این ضرر را جبران خواهد نمود.^(۳۸) در مدت انجام کار اقدامات نظارتی خاصی در مورد محکوم اعمال می‌گردد. اگر محکوم از انجام کار خودداری کند و یا در امر نظارت اخلال کند مرتکب جرم جنحه‌ای جدیدی شده است که دو سال حبس و دویست هزار فرانک

جزای نقدی خواهد داشت. در نگاه اول به نظر می‌رسد که ماهیت کیفر خدماتی عام المنفعه، ماهیتی پیچیده و چندگانه است. لکن چنانچه موارد چندگانه آن به دقت بررسی شود معلوم خواهد شد که ضرورت‌های نظام کیفری مقنن را به سمتی سوق داده است که ابتکاراتی را مدنظر قرار دهد که دارای انعطاف لازم باشد و داده‌های جرم شناسان و کیفر شناسان مدنظر قرار گیرد.

کیفر خدماتی عام المنفعه باعث می‌شود که کیفر نظام یک سویه خود را از دست بدهد لذا در این مورد اصدار آن به موافقت^(۳۹) محکوم موکول - و نقشهای تأمینی و تربیتی و سیاست جنایی مشارکتی^(۴۰) (مشارکت جامعه در امر کیفری) در آن جلوه گر می‌شود. به مرور ثمرات مثبت مؤثر واقع می‌شوند و انعطاف دیگری در ماهیت اولیه ظاهر می‌شود، در این حالت کیفر خدماتی عام المنفعه جایگزین کیفر جرایم جنایی نیز می‌شود و ضمیمه تعلیق^(۴۱) ساده می‌شود.

اثرات منفی زندان و انعطاف خاص این کیفر در یک مرحله دیگر، ششم ژوئیه ۱۹۸۹، باعث می‌شود که تعلیق به کیفر عام المنفعه تبدیلی^(۴۲) به وجود آید. در این نوع نیز زندان اصدار یافته (حداکثر شش ماه) در غیاب متهم می‌تواند به کار عام المنفعه تبدیل شود. همین رویه در انواع دیگر این کیفر نیز دیده می‌شود و باعث می‌گردد در حقوق جزای عمومی فرانسه کیفر خدماتی عام المنفعه به عنوان یک کیفر تکمیلی برای خلاف دسته پنجم و برای جرایم جنحه‌ای^(۴۳) در قانون راهها مدنظر گرفته شود. در تمام این موارد این حقیقت نمایان است که مقنن فرانسوی جدی گرفته است که از اثرات منفی زندان به نوعی نجات یابد و به علاوه سیاست جنایی مشارکتی را جامه عمل بپوشاند.

ب - رژیم اعمال و اجراء

نکات اساسی در کیفر خدماتی عام المنفعه دایر مدار کیفر خدماتی عام المنفعه ساده می‌باشد، لکن هر یک دارای اختصاصات و افتراقاتی است که در ذیل اشاره می‌شود.

۱) کیفر خدماتی عام المنفعه ساده

در این نوع کیفر، محکوم طبق ماده ۸-۱۳۱ موظف است در مدت و مقدار معین (۴۰ تا ۲۴۰ ساعت و حداکثر ۱۸ ماه) کاری بدون مزد را انجام دهد. بعد از صدور حکم، پرونده محکومیت به قاضی اعمال کیفرها سپرده خواهد شد. در طی مدت انجام محکومیت و اشتغال به کار، محکوم باید اقدامات نظارتی ماده ۵۵-۱۳۲ را به مرحله اجرا بگذارد:

- پاسخ به اخطاریه‌های مددکاران اجتماعی و قاضی اعمال کیفرها.
- انجام آزمایشات پزشکی لازم.
- اعلام تغییر شغل یا محل سکونت.
- اخذ اجازه برای هرگونه تغییر کار.
- قبول ملاقات و انتقال اطلاعات لازم مرتبط به اجرای محکومیت به مددکار اجتماعی.
- انجام تکالیف مورد اشاره در ماده ۴۵-۱۳۲ چنانچه مورد حکم واقع شوند.

۲) تعلیق به کیفر خدماتی عام المنفعه آزمایشی

این کیفر همزمان با کیفر خدماتی عام المنفعه ساده در تاریخ ۱۰/۶/۱۹۸۳ مورد تصویب قرار گرفت، مقنن فرانسوی این کیفر را در آیین دادرسی کیفری، مواد ۱-۷۴۷ تا ۸-۷۴۷ جای داد، در آن زمان این نوع کیفر، نوع مشدده کیفر خدماتی عام المنفعه محسوب می‌گردید زیرا محکوم را مکلف می‌کرد علاوه بر انجام وظیفه، تکالیف نظارتی خاصی را رعایت کند. با تصویب قانون کیفری جدید، مقنن این نوع از کیفر خدماتی عام المنفعه را در ماده ۵۴-۱۳۲ جای داد.

با عنایت به ماده ۵۴-۱۳۲ که نظام اجرای این کیفر را بر طبق مواد ۴۰-۱۳۲ اعلام کرده است، نظام اجرای این کیفر به شرح ذیل می‌باشد.

- ۱-۱ باید محکوم در جلسه دادگاه حاضر باشد و موافقت خویش را اعلام نماید.
- حداکثر مقدار حبس باید پنج سال باشد و جرم می‌تواند جنحه یا جنایت باشد.

- روش اعمال این کیفر براساس ماده ۱۳۲-۲۲ تا ۱۳۲-۲۴ می باشد.

- طبق ماده ۱۳۲-۴۲ محکوم باید یک یا تعدادی از تکالیف ذیل را انجام دهد:

- (۱) پاسخ به اخطاربه قاضی اجرای کیفرها یا مددکار اجتماعی
- (۲) دیدار با مددکار اجتماعی و انتقال اطلاعات و اسنادی که نظارت و کنترل بر وضعیت معیشتی اجرای تعهدات وی را تسهیل می کند.
- (۳) مطلع نمودن مددکار اجتماعی از تغییر شغل و کار.
- (۴) مطلع نمودن مددکار اجتماعی از تغییر محل سکونت یا هر نوع جابه جایی که مدت آن از پانزده روز تجاوز کند و اعلام بازگشت به او.
- (۵) دریافت اجازه نامه قبلی از قاضی اجرای کیفرها برای هرگونه جابه جایی به خارج هنگامی که مانع انجام تعهدات و تکالیف شود و یا برای هرگونه تغییر شغل و یا محل سکونت.

۳) تعلیق به کیفر خدماتی عام المنفعه تبدیلی

این کیفر تعلیقی، که باعث تبدیل کیفر زندان اصدار یافته در غیاب متهم به کیفر خدماتی عام المنفعه می شود. در ۶ ژوئیه ۱۹۸۹ به وجود آمد و در ماده ۷۴۷-۸ جای گرفت و با تصویب قانون جدید کیفری فرانسه در ماده ۱۳۲-۵۷ حفظ شد. براساس این ماده، مراجع قضایی رسیدگی کننده به جرم عمومی اگر در غیبت محکوم، حکم به زندان |حداکثر شش ماه | دهند می توانند هنگامی که این محکومیت قابلیت تجدید نظر خواهی خود را از دست می دهد، حکم به تعلیق و انجام کار عام المنفعه بدون مزد به نفع عموم یا مؤسسه دولتی یا یک اتحادیه، برای حداقل ۴۰ و حداکثر ۲۴۰ ساعت صادر نمایند. انجام کار عام المنفعه بر اساس مقررات فراز سوم ماده ۱۳۲-۵۴-۵۵ و ۵۶ می باشد. مرجع قضایی براساس گزارش قاضی اعمال کیفرها از انصراف محکوم از حق پذیرش انجام کار عام المنفعه مطلع می شود.

گزارش، فقط در صورتی که مجازات زندان در حال انجام نباشد ارایه می شود. تسلیم

گزارش باعث قطع مرور زمان و الغای مجازات تا تصمیم‌گیری جدید دادگاه خواهد شد. دادگاه در اتاق مشاوره براساس نتیجه‌گیریهای دادسرا در حالی که محکوم یا وکیل او منتظر یا حاضرند حکم می‌کند. اگر شخصی که تعلیق برایش پیشنهاد شده در زندان باشد، مطابق مقررات مواد ۷۱۲ از قانون آیین دادرسی کیفری رفتار می‌شود.

تصمیم بلافاصله به اطلاع قاضی اعمال کیفرها می‌رسد و او تصمیم دادگاه را به محکوم ابلاغ می‌کند، اگر محکوم در جلسه حاضر نباشد. این تصمیم تنها قابل فرجام‌خواهی می‌باشد و مانع اجرای حکم نیست.

نظام اجرایی این تعلیق براساس نظام اجرایی کیفر خدماتی عام المنفعه ساده می‌باشد. لکن با عنایت به این که این نوع کیفر خدماتی عام المنفعه یک نوع تعلیق و تبدیل اجرای محکومیت می‌باشد، تکالیف محکوم طبق ماده ۵۴-۱۳۲ و ۵۶-۱۳۲ می‌باشد.

- اختصاصات این تأسیس در مقایسه با دیگر انواع کار خدماتی عام المنفعه

الف - این تأسیس حکم مختومه را می‌شکند و موجب صدور رأی جدید می‌شود.

ب - این تأسیس جانشین کیفر حبس حداکثر شش ماهه یک جنایت یا جنحه است در حالی که در انواع دیگر، زندان تأدیبی و در تعلیق به کار خدماتی عام المنفعه آزمایشی جانشین یک حبس حداکثر پنج ساله است.

ج - این تأسیس در صورت اقتضاء در دادگاههای نظامی نیز صادر می‌شود. در حالی که در بقیه انواع کیفر خدماتی عام المنفعه (طبق رأی وحدت رویه) تنها در مرجع قضایی غیر نظامی قابل اصدار است.

د - این حکم فقط قابل فرجام است در حالی که بقیه احکام در بدو امر قابل تجدیدی نظر خواهی هستند.

۴) کیفر خدماتی عام المنفعه جاده‌ای

براساس ماده یک مکرر قانون راهها، این کیفر دارای همان شرایط پیش بینی شده در

ماده ۸-۱۳۱ می باشد، لذا اخذ موافقت محکوم، رعایت مقدار مهلت محکومیت و تکالیف محکوم همه براساس رژیم اجرایی کیفر خدماتی عام المنفعه ساده است.

- جمع این کیفر با دیگر مجازاتها

در قانون راهها از این کیفر به عنوان یک کیفر تکمیلی نام برده شده است و حتی بعد از تصویب قانون جدید کیفری فرانسه (۱۹۹۲) همچنان عنوان خود را در قانون راهها حفظ کرده و وارد قانون جزای عمومی نشده است.

چنانچه معتقد شویم که کیفر خدماتی عام المنفعه به طور کلی براساس ماده ۹-۱۳۱ قانون جدید کیفری با هیچ کیفر دیگری جمع نمی شود، ممکن است پاسخ دهیم که در آن موارد کیفر خدماتی عام المنفعه با وصف عنوانی کیفر اصلی مدنظر قانونگذار بوده است نه کیفر تکمیلی. بهتر است به متن ماده قانونی رجوع شود، ماده قانونی می گوید:

«در صورت محکومیت به سبب یکی از جنحه های پیش بینی شده در قانون، دادگاه می تواند به عنوان کیفر تکمیلی حکم نماید که محکوم کیفر خدماتی عام المنفعه را براساس شرایط پیش بینی شده در ماده ۸-۱۳۱ قانون کیفری و به موجب شرایط پیش بینی شده در مواد ۲۲-۱۳۱ تا ۲۴-۱۳۱ همان قانون و ماده ۵-۲۰ تصویب نامه شماره ۱۷۴-۴۵ دوم فوریه ۱۹۴۵ مربوط به اطفال بزهکار انجام دهد.»

با عنایت به منطوق صریح قانونگذار فرانسه کیفر خدماتی عام المنفعه را در این نوع، تکمیلی اعلام کرده و اجازه داده است علاوه بر کیفر اصلی بر محکوم تحمیل شود بر این اساس و با این تفسیر کیفر خدماتی عام المنفعه قابل جمع با کیفر اصلی است.

- مقدار و مدت محکومیت

با عنایت به متن ماده قانونی، که اشعار می دارد کیفر خدماتی عام المنفعه برای جنحه های رانندگی براساس ماده ۸-۱۳۱ و شرایط پیش بینی شده در مواد ۲۲-۱۳۱ تا ۲۴-۱۳۱ می باشد لذا این کیفر، در این نوع تکمیلی هم مانند کیفر خدماتی عام المنفعه ساده می باشد. مدت حداکثر ۱۸ ماه و مقدار ۴۰ تا ۲۴۰ ساعت

۵- کیفر خدماتی عام المنفعه خلافی

بعد از تصویب قانون ۱۹۸۳ و پیدایش کیفر خدماتی عام المنفعه این عقیده در میان حقوقدانان فرانسوی قوت گرفت که چرا کیفر خدماتی عام المنفعه برای جرایم بزرگ خلافی قابل صدور نباشد. البته بنا بر متون قانونی بدیهی بود که چنین تقاضایی امکان نداشته باشد. در یک مورد دادگاه جنحه شهر لیون محکومی را به علت ارتکاب جرم خلاف از دسته پنجم به کیفر خدماتی عام المنفعه محکوم نمود، بر اثر فرجامخواهی دادستان شهر لیون، شعبه جنایی دیوان عالی کشور رأی داد که کیفر خدماتی عام المنفعه قابل صدور به جای مجازات خلافی دسته پنجم و جزای نقدی نیست.^(۲۱)

پس از تصویب قانون جدید کیفری (۱۹۹۲) مقنن فرانسوی این نوع کیفر خدماتی عام المنفعه را با وصف تکمیلی بودن، برای خلافهای دسته پنجم در نظر گرفت.

ماده ۷-۱۳۱ می گوید:

«مقرراتی که برای جرایم خلافی دسته پنجم کیفر تعیین می کند، به علاوه می تواند به عنوان کیفر تکمیلی کیفر خدماتی عام المنفعه را برای مدت ۲۰ تا ۱۰۰ ساعت پیش بینی نماید.»

قانون مجازات فرانسه در خصوص اجرای این نوع تکمیلی کیفر خدماتی عام المنفعه برای خلافهای دسته پنجم، حکم صریحی ندارد و در واقع موضوع را به سکوت برگزار کرده است. در هر صورت شاید طبق ماده ۲۲-۱۳۱ نظام اجرایی این نوع کیفر اعم از اخذ موافقت، تکالیف، میزان مهلت براساس رژیم کیفر خدماتی عام المنفعه ساده باشد. تنها فرق ماهوری ذکر شده میزان و مقدار محکومیت است که بین ۲۰ تا ۱۲۰ ساعت می باشد. ضمانت عدم اجرای کیفر خدماتی عام المنفعه خلافی دقیقاً مانند کیفر خدماتی عام المنفعه جاده ای می باشد یعنی دو سال زندان و دویست هزار فرانک جزای نقدی.

یکی دیگر از موارد ابهام و عدم الیاب مقنن فرانسوی در خصوص این کیفر، عدم وضوح جمع این کیفر با کیفرهای اصلی و تکمیلی است. بر فرض در یک محکمه در

فرانسه (دادگاه جنحه برای مثال) شخصی به جرم رانندگی بدون گواهینامه و ایراد ضرب غیر عمدی تحت محاکمه قرار گرفته است، چند حالت متصور است:

(۱) اصلاً به کیفر خدماتی عام المنفعه توجه نمی‌شود و به جزای نقدی و کیفرهای دیگر محکوم می‌شود.

(۲) به کیفر خدماتی عام المنفعه نظر دارند و محکوم را مستحق ارفاق می‌دانند در اینجا با کیفر جنحه‌ای چه می‌کنند؟

طبق ماده ۹-۱۳۱ کیفر خدماتی عام المنفعه با هیچ مجازاتی جمع نمی‌شود، کیفر خدماتی عام المنفعه تکمیلی چطور؟ متن ماده ۱۷-۱۳۱ صراحتاً با ذکر کلمه مضافاً اعلام می‌دارد که این کیفر تکمیلی علاوه بر کیفر اصلی است. لذا می‌توان چنین نتیجه گرفت که این نوع کیفر خدماتی عام المنفعه قابل جمع با کیفر اصلی است. (ده هزار فرانک در خصوص این مورد)

گفتار چهارم

جانشین‌های اشاره شده در ماده ۱۰-۱۳۱

(الف) ماهیت حقوقی پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
قانون کیفری ۱۹۹۲ فرانسه (لازم الاجرا در سال ۱۹۹۴) همچنان نقش جانشین (بدل بودن) کیفرهای تکمیلی را حفظ کرده است. در قانون سابق ماده ۱-۴۳ علاوه بر کیفرهای تکمیلی، کیفرهای تبعی را نیز ذکر کرده بود. براساس قانون جدید مسأله کیفرهای تبعی و تکمیلی و جانشین به طور کلی دچار دگرگونی شده و نظم و نسق خاصی یافته است، براساس ۱۰-۱۳۱ و ۱۱-۱۳۱ قانون جدید این کیفرهای تکمیلی می‌تواند به جای زندان یا جزای نقدی مورد حکم واقع شود و وصف یک کیفر اصلی را بگیرد. عقیده بر آن است که این کثرت حق انتخاب به قضات اجازه می‌دهد که اصل شخصی کردن کیفرها را با روشهای گسترده‌ای مدنظر قرار دهند.

کیفرهای تکمیلی برای اکثر جرایم پیش بینی شده‌اند لذا احصای آن به طور مجزا فایده چندانی در بر ندارد به طور کلی می‌توان به موارد ذیل اشاره کرد:

ممنوعیتها، محجوریتها^(۲۵)، نفی استطاعت^(۲۶)، محرومیت از برخی حقوق^(۲۷) مانند محرومیت از صدور چک، ممنوعیت از اعمال حق شهروندی، متوقف ساختن وسیله نقلیه، مصادره اموال، اصدار و انتشار عمومی حکم^(۲۸) و تعطیل برخی مکانها و اما ذکر دو نکته خالی از فایده نیست:

۱- اغلب کیفرهای جانشین اشاره شده همان کیفرهای اصلی ماده ۶-۱۳۱ هستند که تغییر عنوان داده‌اند.

۲- کیفرهای تکمیلی عمومی موضوع ماده ۱۰-۱۳۱ با کیفرهای تکمیلی مندرج در مواد مختلف قابل جمع نیستند.

از نکات اشاره شده می‌توان هوشمندی مقنن فرانسوی و اهمیت و اعتبار یافته‌های دانشمندان حقوق کیفری و جرم شناسان را به خوبی دریافت.

ب- رژیم اجرایی

رژیم اجرایی این کیفرها و ضمانت اجرای عدم انجام آنها شباهت کاملی با کیفرهای اشاره شده در ماده ۶-۱۳۱ دارد. لذا از تکرار آنها خودداری می‌شود.

نتیجه‌گیری

اتصاف به وصف بدلیت و جانشینی برای کیفرهای برشمرده شده در گفتارهای سابق ضرورت آیین مخصوصی برای اجرا و اعمال آنها را ایجاب می‌کند. اما آنچه مشاهده می‌شود مقنن فرانسوی در ادامه تغییر و جنبش عمیق در حقوق کیفرها، همچنان استمرار مطالعه اثرات این کیفرها را همین وضعیت مدنظر قرار داده است. در واقع سیستم کیفری فرانسه به تبع حقوق کیفرهای این کشور همچنان در حال بررسی نظام دوگانه کیفر- اقدام تأمینی و تربیتی است و از سویی دیگر اثرات شناور بودن ماهیت کیفرها را ارزیابی می‌کند. با این همه بی شک نمی‌توان از برخی از حقایق در خصوص این کیفرها

چشم‌پوشی کرد، برخی حقوقدانان بر تأثیر ضعیف این کیفرها در جبران خسارات وارده بر قربانی جرم تأکید می‌ورزند. برخی دیگر از حقوقدانان بر جنبه کثرت امتیازات این کیفرها تأکید دارند، آنها معتقدند که اگر این کیفرها از یک سو این توانایی را دارند که گاهی به عنوان کیفر اصلی مدنظر قرار گیرند. این توانایی و آزادی عمل اصل فردی کردن کیفرها را به نحو بهتری به تصویر خواهد کشید. و از سویی دیگر این خاصیت (جانشین بودن برای کیفرهای اصلی) موجب امتیازی برای این کیفرها شده است. براین اساس می‌توان تأسیساتی را که برای کیفرهای اصلی در نظر گرفته شده است به این کیفرها تسری داد. این موارد بر اساس مواد ۱۳۲-۶، ۱۳۲-۳، ۱۳۳-۷، ۱۳۳-۹، ۱۳۳-۱۲، ۱۳۳-۱۲ به ترتیب عبارتند از:

الغای کیفر^(۱۹)، مرور زمان^(۲۰)، بخشودگی^(۲۱)، عفو عمومی^(۲۲) و اعاده حیثیت^(۲۳).
 به طور کلی ساختار کیفرهای جانشین باعث گردیده است که دو نقطه نظر متفاوت در خصوص آنها قابل ارزیابی باشد، نقطه نظر بدبینانه که از فقدان شفافیت لازم و قدرت بی حد و حصر قضات در اعطا و یا استنکاف از صدور چنین کیفرهایی نشأت می‌گیرد البته شاید بتوان لطمه به اصل قانونی و مساوی بودن کیفرها را نیز به نوعی مشاهده کرد، برای مثال مصادره اتومبیل اجاره‌ای توجیه منطقی ندارد. در مقابل این نقطه نظر بدبینانه، نقطه نظر خوش بینانه تأکید بر اصل شخصی کردن کیفرها و در نهایت پرهیز از اثرات منفی زندان دارد، به نظر می‌رسد که اقبال قضات به استفاده روز افزون از این گونه کیفرها در مقابل کیفر سنتی زندان نشان از صحت ارزیابی خوش بینانه این گونه کیفرها داشته باشد. در پایان ذکر این نکته ضروری است که یکی از مکانیسمهای اصلی کنترل اختیارات وسیع قضات در حقوق فرانسه، توجیه کردن^(۲۴) رأی است که فقط در دو مورد پیش بینی شده است:

- ممنوعیت از اقامت در قلمرو فرانسه^(۲۵) (ماده ۳۰-۱۳۱ قانون جزا)؛

- در امور جنبه‌ای مرجع قضایی فقط در صورتی می‌تواند مجازات حبس بدون

تعلیق را صادر کند که چنین مجازاتی را توجیه نماید (بند ۲ ماده ۱۹-۱۳۲ قانون جزا).

- پاورقی ها-

- 1_ Les alternatives à L'emprisonnement
- 2_ Les substituts à L'emprisonnement
- 3_ Les substituts des Peines d'emprisonnement
- 4_ Les Peines alternatives à L'amende
- 5_ Les alternatives à La Peine d'emprisonnement
- 6_ Le réinsertion Sociale
- 7_ Le Personnalisation des Peines
- 8_ Les effets désocialisants
- 9_ Corrupteurs
- 10_ Le milieu Pénitentiaire
- 11_ La population Carcérale
- 12_ CABBASSÉDÈS _ SAVINT , P.2.
- 13_ Le Comité des ministres des États membres du Conseil de l'Europe
- 14_ Une peine accessoire
- 15_ Complémentaire
- 16_ L'interdiction d'exercer L'activité Professionnellon sociale
- 17_ La suspension du permis de conduire
- 18_ La confiscation
- 19_ L'interdiction de conduire
- 20_ Le retrait du permis de de chasser
- 21_ Le travail d'intérêt général (FIG)

22_ Le Jour_ amende

23_ L'immobilisation des Véhicules

24_ La Structure: l'identité juridique

25_ La peine hybride inclassable

26_ pierrett poncela_ Droit de La peime_ pmf_ 1996_ p75

27_ Crim.26 sept. 1990

28_ Les antécédents judiciaires

29_ Le Pouvoir discrétionnaire

30_ L'exigibilité

31_ D.roure

32_ La contrainte fan corp

۳۳ - ماده ۱-۱۳۱ می گوید: در صورت فوت محکوم یا انحلال شخص حقوقی ممکن است نسبت به اخذ جزای نقدی هزینه های دادرسی و اجرا... مبادرت کرد.

۳۴ - ماده ۱۴-۱۳۱ می گوید: ۳- مصادره یک یا تعدادی از سلاحهایی که به محکوم تعلق داشته و او مالکیت و یا در اختیار دارد. پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

35_ L'exécution provisoire

36_ Le juge de L'application de la Peine.(jap)

در خصوص نحوه فعالیت این قاضی رک - دکتر جعفر کوشا - قاضی اعمال کننده کیفرها مجله کانون وکلا - شماره ۱۰ - ۱۳۷۵ - ص ۲۱۷ و بعد

37_ Le conseil

۳۸ - ماده ۲۴-۱۳۱ می گوید: دولت پاسخگوی خسارت یا بخش از خسارت مستقیم وارده. به اشخاص است که در نتیجه انجام کار عام المنفعه دچار ضرر و زیان شده اند.

39_ Le Consentement

40_ Le Politiqu Criminelle Participative.

41_ Le sursis Au Travail d'inténêt général.

42_ Le Sursis Au Trowail d'inténêt général Convrsion

حقوق جزای عمومی - ژان پرادل - ۱۹۹۹ ص ۶۶.

43_ La Peine du Travail d'inténêt général rutiere

44_ .1992. N° 417

مجموعه آرای شعبه کیفری دیوان عالی کشور فرانسه

45_ La décheanc 49_ L'in Caracité

47_ Retrait d' un droit

48_ L' affichage de La décision Prononcée

49_ Le re lèvement

50_ La Pres Cription

51_ La grâce

52_ L'ammistic

53_ La réhabilitation

54_ La morivation

55_ L'interdiction du territoire Francis

Bibliographie

1_ Philippe CONTE, Droit Pénal général , éditions Armand Colin,4e édition,1999.

2_ Bernard BOULOC, Rev.S.c.crim.,P.318,1998.

3_ Marie_ Josèphe CABBASSEDES_SAVINI, Peines de

Substitution, Répertoire de droit et de Procédure Pénale, Tom V, Dalloz, 2000.

4_ Frédéric DESPORTES, Francis LE GUNHEFFC, Le nouveau droit Pénal. Tom 1, éditions Economica, 6e édition, 1999.

5_ Pierrette PONCELA, Droit de peine, PUF, 1e édition, 1995.

6_ Jean PRADEL, Droit pénal général. Tom 1, éditions Cujas, 12e édition, 1999.

7_ Jean LARGUIER, Droit Pénal général, Dalloz, 16e édition, 1997.

8_ Lexique des termes juridiques, Dalloz, 12e édition, 1999.

9_ Jacques_ Henri ROBERT, Droit Pénal général, Dalloz, 1998.

10_ Damien ROURE, Les jours_ amendes: une Sanction à redéfinir, Recueil Dalloz Sirey, 8e Cahier_ chronique, 1996.

11_ Pilippe SALVAGE, Droit Pénal et procédure Pénale, éditions LGDJ, 14e édition, 1999.

12_ Nouveau Code Pénal: L'ajllé Cation et L' erecution de teines, Minioténe de La jutice, Fév, 1994.

13_ Trowail d'interèt général et médiation pénale... Léox CORNIL. BRUYLANT, Bruxelles, 1997.

14_ STEFANI, LEVESSEUR, BOMLOC, Droit pénal général, 16.éd preus Dalloz.

15_ N. BOUCHER. Le vécu de TLG. ertnait de L'omnagne Le TLG a dixan. P.123.

اهل دانش در آینه روزگار

لولی‌یی با پسر خود ماجرا می‌کرد که تو هیچ کاری نمی‌کنی و عمر
در بطالت به سر می‌بری چند با تو گویم که معلق زدن بیاموز و سگ از
چنبر جهانیدن و رسن بازی تعلم کن تا از عمر خود برخوردار شوی. اگر
از من نمی‌شنوی به خدا ترا در مدرسه اندازم تا آن علم مرده ریک
ایشان بیاموزی و دانشمند شوی و تا زنده باشی در مذلت و فلاکت و
ادبار بمانی و یک جو از هیچ جا حاصل نتوانی کرد!

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی

رتال جامع علوم انسانی

*رساله دلگشای عبید ص ۱۱۰

به نقل از تاریخ ادبیات صنایع ص ۳/۹۶